

Slovensku. Preto vznikol nový plán na riešenie problému spolkového organizovania sa, a to založením samostatnej organizácie — Združenia výtvarných umelcov v Košiciach. Za týmto účelom utvorili prípravný výbor, ktorý sa skladal z košických maliarov Elemíra Halásza-Hradila, Ludovíta Csordáka, Gejzu Kieselbacha, Vojtecha Šipoša a Antona Jasuscha, ako aj riaditeľa múzea dr. J. Poláka. Výbor vypracoval stanovy pre zamýšľaný spolok. Obsah stanov bol rozvrhnutý do tridsiatich paragrafov, z ktorých sú pre nás najzaujímavejšie paragrafy 2., 3. a 4., ktoré hovoria o poslaní spolku, o jeho prostriedkoch na vyvíjanie činnosti a napokon o členstve v spolku.

Úlohou a poslaním spolku malo byť šíriť znalosti a lásku k umeniu, podporovať hospodárske a sociálne postavenie riadnych členov, usilovať sa o zriadenie umeleckej kolónie v Košiciach, osobitnej výstavnej budovy a modernej galérie výtvarnej tvorby východného Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny v Košiciach. Prostriedky na plnenie tohto poslania mal spolok popri členských príspevkoch, daroch, výťažkoch zo spolkových podujatí a pod. získavať tiež usporadúvaním výstav, prednášok, vydávaním umeleckého časopisu a publikácií, usporadúvaním umeleckých škôl a kurzov, založením podporného a študijného fondu pre činných — riadnych členov, ako aj zriaďovaním stálych predajní výtvarných diel. Okrem toho mal spolok usporadúvať aukcie umeleckých diel, sjazdy, besedy s milovníkmi umenia a ďalšie podobné podujatia. Riadnymi členmi spolku mali byť iba výtvarní umelci a umeleckí odborníci bez rozdielu národnosti a štátnej príslušnosti, pričom členovia československej štátnej príslušnosti mali byť zároveň aj členmi Syndikátu výtvarných umelcov československých v Prahe. Prispievajúcim členom mohol byť každý priateľ umenia, platiaci členské poplatky.

Takto vypracované stanovy Združenia výtvarných umelcov v Košiciach (Képzőművészek egyesülete Košicén — Vereinigung bildender Künstler in Košice) boli koncom novembra alebo začiatkom decembra 1921 prostredníctvom Vládneho komisiátu na ochranu pamiatok na Slovensku pri Ministerstve Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska predložené na schválenie administratívne oddeleniu pre veci vnútorné.²

Vychádzajúc z obsahu stanov, spolok mal mať

široké pole pôsobnosti a územím jeho činnosti malo byť východné Slovensko a niekdajšia Podkarpatská Rus, t. j. Zakarpatská Ukrajina. Ako však ukazujú ďalšie udalosti, tento dobre mienený úmysel ostal iba pokusom. Prezídium policajného riaditeľstva v Košiciach oznámilo 19. októbra 1922 prípravnému výboru Združenia výtvarných umelcov v Košiciach, že administratívne oddelenie Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska predložené stanovy neschválilo so stručným zdôvodnením, že nezodpovedajú platným predpisom, najmä nariadeniu uhorského ministerstva vnútra číslo 1508 z roku 1875, platnému pre zakladanie spolkov.³

Keď hľadáme dôvod, pre ktorý neboli schválené tieto stanovy a založenie Združenia výtvarných umelcov v Košiciach tým bolo už v zárodku zamerané, nachádzame hlavnú príčinu v tom, že podľa citovaného nariadenia občania inej štátnej príslušnosti mohli byť členmi spolkov iba so súhlasom vlády, a nielen so súhlasom výboru spolku, ako sa to navrhovalo v stanovách. A táto okolnosť, najmä v situácii, ktorá vtedy bola na východnom Slovensku, viedla buržoázne úrady k zvýšenej ostražitosťi. Po striktnom zamietnutí žiadosti prípravný výbor už nepokračoval v tejto veci, a to tým skôr, že po obnovení činnosti Kazinczyho spoločnosti v decembri 1923, a súčasne aj jej výtvarného odboru, prestala byť táto záležitosť aktuálna pre mnohých záujemcov o zamýšľaný spolok.

Myšlienka košických výtvarníkov organizovať sa spolkovou ostala iba pokusom, ktorý v každom prípade zaujímavým spôsobom dokresluje obraz výtvarného života v Košiciach a vôbec na východnom Slovensku v prvých rokoch predmníchovskej republiky.

Poznámky

¹ Kanc. archív Východoslovenského múzea 224/1921 z 15. júna 1921.

² Kanc. archív Východoslovenského múzea 398/1921 a 420/1921.

³ Kanc. archív Východoslovenského múzea 250/1922.